

ЗАКЉУЧАК

**о покретању поступка против привредног субјекта *BH Telecom* д.д. Сарајево и
привредног субјекта Телекомуникације Републике Српске а.д. Бања Лука**

**Сарајево
Фебруар, 2010. године**

Број: 01-05-26-028-11-II/2009

Сарајево: 16.02.2010. године

На основу члана 32. став (1) и (2) Закона о конкуренцији ("Службени гласник БиХ", бр. 48/05, 76/07 и 80/09) и члана 210. Закона о управном поступку ("Службени гласник БиХ", бр. 29/02, 44/02, 12/04 и 88/07), поступајући по захтјеву број 01-05-26-028-II/09 поднесеном дана 04.09.2009. године од стране привредног субјекта Акт.*online* д.о.о. Фра Анђела Звиздовића бр.1 А/21 Сарајево, путем пуномоћника, заједничке адвокатске канцеларије Марић Бранко, Ивановић Дијана, Диздаревић Вишња, Радовановић Предраг, Езмана Хаџиавдић и Цана Смаилагић-Хромић, Мехмеда Спахе 26, 71000 Сарајево против привредног субјекта *VH Telecom* д.д. Сарајево и привредног субјекта Телекомуникације Републике Српске а.д. Бања Лука, због сумње о постојању забрањеног споразума из члана 4. став 1) тачка д) и злоупотребе доминантног положаја из члана 10. став 2. тачка а), б) ц) и д) Закона о конкуренцији, те члана 9. Одлуке о дефинисању категорија доминантног положаја ("Службени гласник БиХ", бр. 18/06), Конкурентијски савјет на 102. сједници одржаној 16.02.2010.године, донио је

ЗАКЉУЧАК **о покретању поступка**

- (1) Покреће се поступак по Захтјеву, број 01-05-26-028-II/09 од 04.09.2009. године поднесен од стране привредног субјекта Акт. *online* д.о.о. Фра Анђела Звиздовића бр.1 А/21 Сарајево, против привредног субјекта *VH Telecom* д.д. Сарајево и привредног субјекта Телекомуникације Републике Српске а.д. Бања Лука, због сумње о постојању забрањеног споразума из члана 4. став 1) тачка д) и злоупотребе доминантног положаја из члана 10. став 2. тачка а), б) ц) и д) Закона о конкуренцији.
- (2) Поступак ће се провести у складу са Законом о конкуренцији и подзаконским актима који регулишу област тржишне конкуренције, као и другим релевантним прописима.
- (3) Странке у поступку и друга правна и физичка лица обавезна су да доставе сву тражену документацију и да испуне друге захтјеве Конкурентијског савјета у смислу члана 35. Закона о конкуренцији, у временском року утврђеном од стране Конкурентијског савјета, сходно члану 33. став (2), (3) и (4) истог Закона.

Образложење

Конкурентијски савјет је дана 04.09.2009.године, под бројем 01-05-26-028-II/09 примио Захтјев за покретање поступка (у даљем тексту: Захтјев), поднесен од стране привредног субјекта Акт. *online* д.о.о. Фра Анђела Звиздовића бр.1 А/21 Сарајево (у даљем тексту: Подносилац захтјева или Акт. *online*), путем пуномоћника, заједничке адвокатске канцеларије Марић Бранко, Ивановић Дијана, Диздаревић Вишња, Радовановић Предраг, Езмана Хаџиавдић и Цана Смаилагић-Хромић, Мехмеда Спахе 26, 71000 Сарајево, против привредног субјекта *VH Telecom* д.д. Сарајево (у даљем тексту: *VH Telecom*) и привредног субјекта Телекомуникације Републике Српске а.д. Бања Лука (у даљем тексту: Телеком РС), због сумње о постојању забрањеног споразума из члана 4. став 1. тачка д) и злоупотребе доминантног положаја из члана 10. став 2. тачка а), б), ц) и д) Закона о конкуренцији и злоупотребе доминантног положаја из члана 9. Одлуке о дефинисању категорија доминантног положаја.

Захтјев је допуњен дана 07.10.2009.године, актом број 01-05-26-028-1-П/09. Увидом у достављени Захтјев, Конкурентијски савјет је утврдио да исти није потпун и комплетан, у смислу члана 28. став 1) и 2) Закона о конкуренцији, те у складу са чланом 31. Закона, Конкурентијски савјет затражио је допуну дана 03.11.2009.године, актом број 01-05-26-028-2-П/09. Исти је допуњен дана 11.11.2009.године, актом број 01-05-028-3-П/09, у којем је Подносилац захтјева затражио од Конкурентијског савјета, у смислу члана 31.став (2) Закона, одобрење продужења рока за комплетирање документације, што је Конкурентијски савјет прихватио и одобрио продужење рока, у смислу члана 31.став (2) Закона о конкуренцији, дана 13.11.2009.године, актом број 01-05-028-4-П/09. Захтјев је допуњен траженом документацијом дана 19.11.2009.године, актом број 01-05-028-5-П/09. Такође, Конкурентијски савјет је дана 02.12.2009.године актом број 01-05-028-06-П/09 обавијестио Подносиоца захтјева о обавези уплате административне таксе у складу са Одлуком о висини административних такси у вези са процесним радњама пред Конкурентијским савјетом ("Службени гласник БиХ" број 30/06). Подносилац захтјева је поступио по захтјеву Конкурентијског савјета и доказ о уплати исте, доставио дана 11.12.2009.године, актом број 01-05-028-07-П/09.

Потврда о комплетном и уредном Захтјеву, сходно члану 28. став (3), издана је дана 21.01.2010.године, под бројем 01-05-26-028-9-П/2009 године.

Привредни субјект Акт. *online* д.о.о Сарајево, Фра Анђела Звиздовића 1, 71 000 Сарајево, је друштво за информатички инжињеринг и услуге, регистровано у Кантоналном суду у Сарајеву, број рјешења: УФ/И-1824/04. Претежна дјелатност привредног субјекта Акт. *online* је пружања телекомуникацијских услуга и исти привредни субјект је и алтернативни оператер услуга јавне фиксне телефоније и посједује дозволе за сљедеће сегменте телекомуникација: општу дозволу за пружање интернет услуга, општу дозволу јавног мрежног оператера, ИСПЦ код, дозволу за пружање фиксних јавних телефонских услуга, дозволу за кориштење телефонских бројева, кориштење блока 1000 бројева у телефонској мрежи и 6 микроталасних линкова.

Привредни субјект Акт. *online* у Захтјеву наводи сљедеће:

Привредни субјект *BH Telecom* и привредни субјект Телеком РС су тзв. јавни телеком оператери на подручју Босне и Херцеговине. Основна дјелатност наведених привредних субјеката су телекомуникацијске услуге у фиксним и мобилним мрежама у унутрашњем и међународном саобраћају. Чланом 16. Закона о комуникацијама БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 31/03 и 75/06) и Правилем 16/2002 РАК-а је предвиђено да су јавни оператери телекомуникационе мреже дужни понудити другим оператерима, укључујући и Подносиоца захтјева, прикључак на инфраструктуру (тзв. интерконекија). На подручју Босне и Херцеговине постоје три основна јавна оператера и то: привредни субјект *BH Telecom*, привредни субјект Телеком РС и привредни субјект ХТ Мостар.

Одлуком РАК-а број:03-29-2374-И/07 од 09.10.2007.године привредни субјекти Телеком РС, Телеком РС и ХТ Мостар су проглашени оператерима са значајном тржишном снагом на тржишту услуга фиксне телефоније.

Проглашење наведених оператера, оператерима са значајном тржишном снагом значи да, РАК може наведене оператере обавезати да пружају услуге интерконекије по трошковно оријентисаним цијенама, уколико то сматра неопходним да би се остварили циљеви дати у члану 3. став 4. и члану 15. став 1., 3., и 5. Закона о комуникацијама, те да се на исте имају примијенити одредбе о ограничавању цијена, као и трошковном структурирању цијена.

У више наврата Подносилац захтјева обраћао се привредном субјекту *BH Telecom* са захтјевом за успостављање интерконекије. У складу са чланом 4.1.1. РИП-а (Референтна интерконекијска понуда- коју креира доминантни оператер, а одобрава РАК), уколико захтјев оператера садржи све потребне документе, сагласно РИП-у, привредни субјект *BH Telecom* је обавезан усвојити захтјев и предложити термин за почетак преговора. Термин преговора је одређен за 26.02.2007.године, што у складу са РИП-ом отклања све даљне формалне препреке за закључивање коначног Споразума о интерконекији (у даљем тексту: Споразум). Сходно наведеном, може се закључити да је Подносилац захтјева испунио све формалне претпоставке за закључење предметног Споразума са привредним субјектом *BH Telecom*. Иако је привредни субјект *BH Telecom*.био обавезан да, у складу са чланом 4.1.5. РИП-а оконча преговоре и закључи коначан Споразум у року од 90 дана од договореног термина за почетак преговора, што у овом случају значи 26.05.2007.године, коначан Споразум између Подносиоца захтјева и привредног субјекта *BH Telecom*., закључен је тек 01.02.2008.године (више од осам мјесеци од истека горе наведеног рока, утврђеним РИП-ом). У међувремену Подносилац захтјева је у више наврата формално замолио привредни субјект *BH Telecom*.да заврши процес интерконекије, на што привредни субјект *BH Telecom*.није реаговао него је наставио са одуговлачењем успостављања интерконекије. Због поменуте ситуације Подносилац захтјева био је принуђен отказати договорени посао и уговоре са међународним оператерима, односно претрпио је значајну директну пословну штету у износу од 4.929.790,00 КМ, проузроковану намјерним одуговлачањем у реализацији интерконекије, као и посредну штету за раније стечени пословни углед код иностраних телеком партнера. Обзиром на наведено, Подносилац захтјева био је принуђен обратити се РАК-у (у више наврата) ради рјешавања насталог проблема, те је у том смислу и поднио приговор у нади да ће РАК предузети законом одређене неопходне мјере за скорије закључивање предметног Споразума, као и санкционисање оваквог понашања привредног субјекта *BH Telecom*.. Међутим, иако је РАК у циљу разрјешења овог спора заказао и одржао неколико заједничких састанака са Подносиоцем захтјева и привредним субјектом *BH Telecom* на којима је закључком РАК-а утврђено да потписивање предметног Споразума не може и не смије бити условљавано од стране привредног субјекта *BH Telecom*(што је управо и рађено, јер је привредни субјект *BH Telecom* реализацију Споразума условљавао захтјевом да му Подносилац захтјева врати неки други посао, који нема никакве везе са интерконекијом, а што је РАК потврдио више пута). Реализација Споразума је и даље била опструисана од стране привредног субјекта *BH Telecom*. Након годину дана од подношења првог захтјева за закључивање Споразума, од стране Подносиоца захтјева, исти је коначно закључен, али су многа кључна питања остала нерјешена.

Такође, поред горе наведеног захтјева, упућеног привредном субјекту *BH Telecom*, Подносилац захтјева, је дана 29.01.2009.године поднио и привредном субјекту Телеком РС, захтјев за успостављање интерконекије, наводећи у истом, да испуњава све формалне критеријуме за покретање поступка успостављања интерконекије. Међутим, привредни субјект Телеком РС, није прихватио реализацију предметне интерконекије са Подносиоцем захтјева, наводећи као разлог, да не располаже одговарајућим капацитетом за наведену реализацију, као и да се нису стекли технички услови за закључивање Споразума о успостављању интерконекије са привредним субјектом Телеком РС. Након дужег преговарања, Подносилац захтјева је ипак закључио Споразум о интерконекији са привредним субјектом Телеком РС, али уз знатно закашњење и уз привремену редукацију за 50% од тражених интерконекијских капацитета.

На основу изложеног, Подносилац захтјева сматра, да су привредни субјекти *BH Telecom* и Телеком РС злоупотребили свој доминантни положај у смислу члана 10. став 2) тачка б) и ц) Закона о конкуренцији.

Подносилац захтјева даље наводи, да су привредни субјекти *BH Telecom* и Телеком РС и након закључивања споразума о интерконекцији са Подносиоцем захтјева, наставили кршење одредби Закона о конкуренцији, злоупотребљавајући свој доминантни положај у смислу члана 10. став 2) тачка а) Закона, као и кршење одредби Закона о комуникацијама, наводећи чињеницу да алтернативним оператерима није понуђено кориштење услуге изнајмљених линија, што је директно кршење правила 16/2002 члан 3. став 2а. РАК-а. Непружањем ове услуге домаћим алтернативним оператерима, па тако и Подносиоцу захтјева, доминантни оператери онемогућавају либерализацију тржишта на сегменту изнајмљених водова и штите свој монополистички положај. Због такве ситуације, исти привредни субјекти су у могућности да наплаћују своје услуге крајњим корисницима по високим цијенама. У исто вријеме доминантни оператери ову услугу нуде на међународном тржишту ино-оператерима, доводећи тиме локалне алтернативне оператере у дискриминирајући положај.

Такође по питању регулације цијена за терминацију међународног саобраћаја, Подносилац захтјева указује на чињеницу да су домаћи оператери доведени у неравноправан и дискриминирајући положај у односу на стране оператере, обзиром да горе наведени јавни оператери нуде боље комерцијалне услове страним оператерима него домаћим алтернативним оператерима.

У случају када доминантни оператер сам директно продаје минуте терминације долазног међународног саобраћаја у своју мрежу онда је у његовој надлежности и транспорт наведеног саобраћаја од мјеста интерконекције са ино-оператером па све до крајњег корисника. То подразумева да је у цијену коју доминантни оператер нуди ино-оператерима урачуната и не мала цијена међународног транспорта наведеног саобраћаја до комутације (централе) доминантног оператера. Доминантни оператери тренутно ову услугу на ино-тржишту нуде по цијени од:

BH Telecom (Фиксна – 0,121 КМ/мин, Мобилна 0,310 КМ/мин),
Телекомуникације РС (Фиксна – 0,131 КМ/мин, Мобилна – 0,319 КМ/мин).

У случају када алтернативни оператер, па тако и Подносилац захтјева, на ино-тржишту понуди ову услугу онда на себе преузима све трошкове транспорта међународног саобраћаја до комутације (централе) доминантног оператера укључујући и локални дио те везе која мора бити изнајмљена од доминантног оператера и то под његовим условима. У овом случају доминантни оператер наплаћује и цијену локалног интерконекцијског вода (*BH Telecom* и Телекомуникације РС цца 1.100 КМ/вод + ПДВ). Алтернативни оператер исто тако мора платити доминантном оператеру и цијену терминираних минута, а коју је одредио сам доминантни оператер, односно:

BH Telecom (Фиксна – 0,122 КМ/мин, Мобилна 0,300 КМ/мин) + ПДВ,
Телекомуникације РС (Фиксна – 0,127 КМ/мин, Мобилна – 0,300 КМ/мин) + ПДВ.

Уз све горе наведено, алтернативни оператер је дужан да обезбиједи и банкарску гаранцију која мора бити 2.5 пута већа од просјечне мјесечне цијене терминираних минута саобраћаја у мрежу доминантног оператера. У овом случају доминантни оператер је обезбиједио само крајњи дио мреже, односно приступ до крајњег корисника.

Подносилац захтјева сматра, да је јасно да доминантни оператери злоупотребљавају доминантни положај намећући нелојалне цијене и остале услове у смислу члана 10. став 2) тачка а) Закона о конкуренцији.

Такође, Подносилац захтјева сматра да се цијена терминације ино-телефонског саобраћаја у мреже јавних оператера коју алтернативни оператери плаћају, треба изједначити са цијеном локалног позива, како је и пракса у том послу у земљама Европске уније и у земљама које су

у фази приближавања Европској унији (Хрватска, Македонија ...). На тим либерализованим тржиштима цијена за међународну и локалну терминацију су на истом нивоу, јер су свјетски и европски регулатори установили да не постоји ни један разлог који би оправдао разлику између цијена за локалну и међународну терминацију. Значи да за јавног оператора свакако нема разлике да ли се ради о терминацији ино-саобраћаја преко алтернативног оператора или локалног саобраћаја (нема додатних трошкова, нема додатно ангазоване инфраструктуре и опреме). У овом моменту све трошкове свакако носе алтернативни оператори, а на другој страни доминантни оператори (*BH Telecom*, Телекомуникације РС па и ХТ Мостар) на тај начин увећавају свој промет и приход, те у значајној мјери нарушавају конкуренцију. Из овог је видљиво да јавни оператори очито крше одредбе члана 10. став 2. тачка а), ц) и д) Закона о конкуренцији.

Поред наведеног, у смислу одредби Закона о конкуренцији, Подносилац захтјева сматра да се треба регулисати и начин успостављања трошковног принципа при формирању цијена услуга који неће представљати злоупотребу положаја од стране јавних оператора.. Наиме, чињеница је да су цијене појединих услуга које јавни оператори нуде својим крајњим корисницима једнаке или чак ниже од цијена које ови оператори нуде алтернативним операторима. У најбољим случајевима постоји незнатна разлика између услуге позивања која се нуди крајњим корисницима и велепродајне цијене, која се нуди алтернативним операторима. Доминантни телеком оператори користе своје мобилне мреже, до којих алтернативни оператори и даље немају директан приступ, као вид заштите конкуренције, односно директно штите свој монополистички положај на тржишту.

Цијена која се обрачунава за поменути транзит у мобилну мрежу нпр. привредни субјект *BH Telecom* износи 0,27 КМ/мин без ПДВ-а, а иста цијена важи и за период јаког и слабог саобраћаја. Имајући у виду да је цијена коју привредни субјект *BH Telecom* зарачунава крајњим корисницима за поменуте позиве 0,145 КМ/ мин за период јаког саобраћаја и 0,072 КМ/мин за период слабог саобраћаја (све без ПДВ-а), јасно је у којој су мјери алтернативни оператори у овом случају дескриминисани. Наиме, због скоро дупло веће набавне цијене алтернативни оператори не могу нудити ову услугу крајњим корисницима. Оваква ситуација искључује могућност одрживе конкуренције на релевантном тржишту, јер не оставља простор за формирање конкурентне цијене од стране алтернативних оператора укључујући и Подносиоца захтјева, према крајњим корисницима.

Такође, на примјеру терминације националног саобраћаја из мреже алтернативног оператора у фиксну мрежу привредног субјекта Телекомуникације РС евидентно је да разлика између малопродајне цијене претплатницима привредног субјекта Телекомуникације РС и велепродајне цијене терминације која се фактурише алтернативним операторима износи свега 0,0005 КМ/мин. Чињеница је да доминантни оператор у малопродаји својим претплатницима нуди ову услугу по цијени од 0,02 КМ/мин, док је велепродајна цијена према алтернативним операторима 0,0195 КМ/мин. На овај начин доминантни оператор поново намеће нелојалне цијене алтернативним операторима чиме је онемогућио одрживу конкуренцију на тржишту пружања ових услуга, јер не оставља простор за формирање конкурентне цијене од стране алтернативних оператора укључујући и Подносиоца захтјева, према крајњим корисницима.

По свим наведеним питањима, Подносилац захтјева се обраћао РАК-у у више наврата указујући на нелогичност и понашање доминантних оператора, који су и даље наставили са истом праксом. Због овакве цјеновне политике доминантних оператора, Подносиоцу захтјева је онемогућено да активира планирани сет услуга и тиме допринесе даљој либерализацији тржишта телекомуникација у БиХ.

На основу изложеног, Подносилац захтјева сматра да су привредни субјекти *BH Telecom* и Телеком РС, поред злоупотребе свог доминантног положаја на тржишту Босне и Херцеговине, прекршили и одредбе члана 4. став 1) тачка д) Закона о конкуренцији, примјењујући различите услове за идентичне трансакције са другим привредним субјектима, односно, наведени доминантни оператери на тржишту Босне и Херцеговине, нуде боље комерцијалне услове страним оператерима у односу на домаће алтернативне оператере, доводећи Подносиоца захтјева у неповољан тржишни положај, у односу на стране оператере.

Конкуренцијски савјет је на основу навода из Захтјева и достављене документације, оцијенио да повреде Закона о конкуренцији на које Подносилац захтјева указује, није могуће утврдити без провођења поступка, те је одлучио као у диспозитиву овог Закључка.

Наконведеног поступка Конкуренцијски савјет ће донијети коначно рјешење у складу са чланом 42. Закона о конкуренцији.

Поука о правном лијеку

Против овог закључка није допуштена жалба. Незадовољна страна може покренути управни спор пред Судом Босне и Херцеговине у року од 30 дана од дана пријема истог.

Предсједник

др Стјепо Прањић

Доставити:

- Подносиоцу захтјева,
- *BH Telecom* д.д. Сарајево
- Телекомуникације Републике Српске а.д. Бања Лука
- У спис
- а/а

